

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

VERKOSTOYHTEISTYÖ
Virtaa ja laatua opiskeluun sekä työelämä- ja kansainvälisten
valmiuksien kehittämiseen

Nona Koivu

2006

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1. JOHDANTO	5
2. ERILAISIA VERKOSTOJA.....	6
2.1 Viralliset ja puoliviralliset verkostot	6
2.2 Epäviralliset verkostot	6
3. VERKOSTOJEN MERKITYS KOULUMAAILMASSA.....	8
3.1 Verkostoyhteistyö.....	8
3.2 Uudenlainen asiantuntijuus	9
3.3 Oppiva laatuorganisaatio, tiimit ja verkostot.....	9
3.4 Tiimityöskentely ja työpaikkahyvinvointi.....	10
3.5 Opinto-ohjauksen verkostot.....	11
4. KANSAINVÄLISET VERKOSTOT.....	14
4.1 Kansainvälisyys lisääntyy.....	14
4.2 Esimerkkinä metsäala	15
4.3 Esimerkkinä ammattikorkeakoulu	16
5. KANSAINVÄLINEN AMMATTIKORKEAKOULU.....	18
5.1 Tradenomiksi ammattikorkeakoulussa.....	18
5.2 Kansainvälinen Haaga	19
5.3 Kansainvälisten asioiden verkostot	21
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA	23
LÄHTEET	25

TIIVISTELMÄ

Koivu, Nona

Verkostoyhteistyö. Virtaa ja laatua opiskeluun sekä työelämä- ja kansainvälisten valmiuksien kehittämiseen. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen Koulutus ja Tutkimus, 2006, 26s.
Kehittämishanke

Verkostoja ja niihin pohjautuvia suhteita voidaan ryhmitellä virallisiksi, puolivirallisiksi tai epävirallisiksi. Viralliset verkostot toimivat säännönmukaisesti ja vakiintuneella pohjalla. Epäviralliset verkostot ovat avoimempia ja niihin pääsee jäseneksi helpommin. Epävirallisten verkostojen kautta kulkeutuu paljon informaatiota, jota ei virallisten kanavien kautta liikkuisi. Koulumaailmassa voi olla niin virallisia kuin epävirallisiakin verkostoja.

Nykyisin yhteiskunnassa vaaditaan laaja-alaista osaamista ja tietämystä. Koko ajan tulee uutta tietoa ja uusia innovaatioita. Näin ollen yksilön on mahdoton hallita koko ammattialaansa, vaan asiantuntijuus perustuu yhteisesti verkostoissa tai tiimeissä jaettaviin tietoihin, taitoihin, osaamiseen ja kokemukseen. Ohjauksin nähdään laaja-alaisena ja moniammatillisena toimintana. Valtakunnalliset Opetussuunnitelman perusteet edellyttävät yhteistä, koko oppilaitoksen kattavaa suunnittelutyötä niin opetuksessa kuin ohjauksessa.

Verkostot ulottuvat usein myös ulkomaille. Viimeisen 10 – 15 vuoden aikana opiskelijoiden, harjoittelijoiden, opettajien ja asiantuntijoiden liikkuvuus maasta toiseen on kasvanut jatkuvasti. Työvoiman rekrytoinnissa kansainväliset kokemukset ja kielitaito ovat todella tärkeitä. Esimerkiksi metsäalan oppilaitoksissa on tehty selkeä, kaikki kouluasteet kattava kansainvälistymisen strategia. Ammattikorkeakoulujen toiminnassa kansainvälisyys ja sen kehittäminen on ollut mukana alusta asti. Opetusministeriönkin on antanut omat toimenpidesuosituksensa ammattikorkeakoulun kansainvälistymisen kehittämiseen sekä siihen, että pyritään niin koulutuksen sisältöjen kuin tutkintojen eurooppalaiseen yhteismitallisuuteen.

Ammattikorkeakoulun kansainvälinen toiminta kattaa useita osa-alueita. Opiskelijavaihtojen lisäksi kansainvälisyys koskee myös opetus-, kehitys- ja palvelutoimintaa. Esimerkkinä olevassa Haaga Ammattikorkeakoulussa ollaankin yleisesti sitä mieltä, että kansainvälinen toiminta tukee kaikin tavoin opiskelijan ammatillista kehittymistä, joten kansainvälinen näkökulma on sisällytetty osaksi kaikkia opintoja. Haaga Ammattikorkeakoulussa kansainvälisten asioiden verkostoon kuuluvat kansainvälisten asioiden päällikkö, kansainvälisten asioiden tiimi, koulutusohjelmien johtajat, opettajat sekä opettaja- ja opiskelijatuutorit. Lisäksi jotkin organisaatiot, kuten kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO, ovat aktiivisia yhteistyökumppaneita. Ulkomaille ulottuvaan verkostoon kuuluvat pääasiassa lukuisat yhteistyökorkeakoulut ja kansainväliset opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksia lisäävät verkostot.

Hakusanat: Verkostoituminen, tiimityö, kansainvälisyys, henkilövaihdot

ABSTRACT

Koivu, Nona

Network cooperation. Power and Quality for Studying and Improving both Work and International Qualifications. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Education. Guidance and Counselling Education and Research Unit, 2005, 26 pp.
Development project

Networks, and the relationships that are based on them, can be divided into official, semi-official or unofficial ones. Official networks function on a regular basis. Unofficial networks are more open and it is easier to get their membership. Through unofficial networks there is conveyed a lot of information that would not pass through official channels. Both official and unofficial networks are found in the school world.

In today's society people are expected to have extensive skills and knowledge. New knowledge and new innovations come up all the time. Thus, it is impossible for an individual to master his/her whole line of work, but expertise is based on knowledge, abilities, skills and experience that are shared in networks or teams. School counselling is also seen as an extensive and multi-professional activity. The national curriculum guidelines requires that the whole school takes part in planning teaching and school counselling.

Networks also cover foreign countries both in school and study world. During the last 10 – 15 years travelling from one country to another has increased continuously among students, trainees, teachers and experts. International experiences and knowledge of languages are very important indeed when it comes to recruiting new workers. For example in the area of forest- and wood-related education there has been drawn a strategy for internationalisation that covers all levels of education. In Polytechnics internationality has been involved from the very beginning. Even the Ministry of Education has given its own recommendations for developing internationality in Polytechnics as well as reaching European standards in the contents of education and in the degrees.

International activities cover many areas in Polytechnics. Besides student exchanges, international cooperation is part of all educational and development activities. In Haaga Institute Polytechnic they are generally of the opinion that international activities support the professional and personal development of the students and therefore the international perspective is included in the whole curriculum. In Haaga Institute Polytechnic the international activities network consists of the Head of International Relations, the Team of International Relations, the leaders of the Degree Programmes, teachers, and teacher and peer tutors. In addition, some institutions like CIMO, Centre for International Mobility, are very active cooperation partners with Haaga. Several other partner institutions and international networks that increase students' training opportunities belong to the network that cover foreign countries.

Descriptors: networking, team work, internationality, international mobility

1. JOHDANTO

Verkostoituminen ja verkostotyö ovat nykyisin organisaatioiden ja oppilaitosten päivittäisiä työvälineitä. Kun ennen puhuttiin yhteistyöryhmistä ja yhteistyökokouksista, nykyään käydään verkostopalavereissa tai tiimitapaamisissa. Kyseessä ei kuitenkaan ole vain käytettyjen käsitteiden muutos vaan yhteiskunnallisesta murroksesta sekä työn ja elämän monimutkaistumisesta johtuva työtapojen muuttuminen. Useissa tilanteissa ei enää yhden sektorin asiantuntijuus riitä vaan eri alojen tai saman alan osa-alueiden ammattilaisten on yhä useammin yhdessä selvitettävä asioita. Verkostoituvien henkilöiden pitää myös tietää tai nähdä, mistä kaikesta yhteistyössä kulloinkin on kyse ja ketä kaikkia verkostoituu tai on verkostoitava yhteen. Verkstomainen toiminta luo organisaatioiden ja oppilaitosten toimintaan riittävän joustavuuden ja nopeuden samoin kuin mahdollisuuden tiedon jatkuvaan integrointiin ja uuden luomiseen. Verkostokumppanuuden peruselementteinä pidetäänkin juuri tietopääomaa ja luottamusta. Ryhmätyö on nykyisin työelämän tapa organisoida työskentelyä. Päätösvallan ja vastuun siirtämistä tiimille tai verkostolle puoltaa kaikinpuolinen elämän hektisyys ja ennalta-arvaamattomat, nopeaa toimintaa vaativat muutokset yksilöiden työtehtävissä. Verkostoituminen ja tiimityö myös tasoittavat ja helpottavat muuten ehkä epätasaistakin työkuormitusta. Ne myös helpottavat yksilöiden työskentelyä jatkuvien muutosten kentässä, niveltävät läheisesti yhteenkuuluvia työtehtäviä sekä lisäävät ja parantavat vuorovaikutusta.

Perehdyn kehittämishankkeessani verkostoitumiseen ja verkostoitumisen teoriaan ja siihen, miten verkostoyhteistyö ilmenee koulumaailmassa sekä miten se liittyy koulutuksen ja opiskelun kansainvälistymiseen. Tarkastelen työssäni metsäalan koulutuksen kansainvälistymispyrkimyksiä kaikilla koulutuksen tasoilla, mutta varsinainen tutustumiskohteeni on ammattikorkeakoulu. Ensin tarkastelen ammattikorkeakoulun kansainvälistymiseen liittyviä joitakin yleisiä linjauksia, ja käytännön osuudessa selvitän yhden oppilaitoksen konkreettiseen verkostoitumiseen ja yhteistyökumppaneiden kanssa työskentelyyn liittyviä seikkoja kansainvälisen toiminnan saralla.

2 ERILAISIA VERKOSTOJA

Erilaisia verkostoja ja niihin pohjautuvia suhteita voidaan niin työelämässä kuin esimerkiksi vapaa-ajan harrastustoiminnassa ryhmitellä tai luonnehtia monella tavalla. Jotkut verkostot ovat virallisia tai muodollisia, jotkut puolivirallisia ja osa taas epävirallisia tai epämuodollisia.

2.1 Viralliset ja puoliviralliset verkostot

Virallisten verkostojen toimintaa ohjaavat ja siihen eri tavoin vaikuttavat monenlaiset säädökset ja päätökset. Tällaisia ovat esimerkiksi yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen hallitukset sekä ammatillisten, yritysjärjestöjen sekä kunnalliset toimielimet. Tällaiset verkostot toimivat tietojen, vihjeiden, ideoiden, kokemusten, kannustuksen, tuen ja asiantuntemuksen vaihtamiseksi siihen kuuluvien kesken. Tällöin verkostot toimivat säännönmukaisesti ja ovat pysyviä. Niissä toimivat suhteellisen vakiintuneet ja viralliset tiedonvälitys- ja yhteistyökanavat, joiden toiminnan toivotaankin olevan virallisella pohjalla. Virallinen ja säännönmukaisesti organisoitunut verkosto on parhaimmillaan silloin, kun selvittävänä on ennalta-arvattavia ongelmatilanteita ja hoidettavana rutiininomaisesti toistuvia tehtäviä. (Silvennoinen 1999.)

Puoliviralliseksi verkosto luokitellaan silloin, kun se on lähes yhtä organisoitunut kuin virallinenkin verkosto, mutta sen tärkein tehtävä tai tarkoitus ei ole verkoston muodostaminen siihen kuuluvien kesken. Tällaisten verkostojen tarkoitus saattaa olla esimerkiksi koulutuspalvelujen tarjoaminen. Puolivirallisten verkostojen avoimuutta ei ole tarkkaan määritelty vaan ne voivat olla kaikille halukkaille avoimia, mutta yhtä lailla jollakin tavalla suljettuja yhteisöjä. Todellisuudessa esimerkiksi jotkut yhdistykset tai kerhot haluavat rajata jäsenpiiriään, vaikka kyseiseen verkostoon kuuluminen voisikin olla muodollisesti tarjolla laajallekin joukolle ihmisiä. (Silvennoinen 1999.)

2.2 Epäviralliset verkostot

Epäviralliset tai epämuodolliset verkostot toimivat nimensä mukaisesti. Näihin ryhmiin mukaan pääseminen ja niistä poistuminen on yleensä avointa ja vaivatonta. Tällaisen verkoston voi muodostaa esimerkiksi joukko ihmisiä, jotka kokoontuvat säännöllisesti yhteisen harrastuksen pariin. Epävirallisia verkostoja ovat myös asiantuntijoiden yhteistyösuhteet. (Silvennoinen 1999.)

Epävirallisen verkoston ehdottomana etuna pidetään sitä, että sen kautta henkilöillä on mahdollisuus tuoda esille ajatuksiaan ja ideoitaan laajemmalle joukolle ihmisiä kuin olisi mahdollista virallisesti organisoituneen verkoston kautta. Epävirallisten verkostojen kautta kulkeutuukin jäsenten tietoon paljon sellaista informaatiota, jonka saaminen virallisten kanavien välityksellä olisi mahdotonta tai ainakin hyvin vaikeaa. Hyvin usein epäviralliset verkostot perustuvat asiantuntemuksen vaihtoon tai joihinkin muihin yhteisiin etuihin. Ne voivat kuitenkin toimia myös

esimerkiksi niin fyysisesti kuin henkisesti rentouttavassa tehtävässä, jolloin niiden funktiona on tuottaa jäsenilleen mielihyvää, lepoa ja rentoutusta. Tällaiset verkostot mahdollistavat irtaantumisen päivittäisistä työ- ja muista rutiineista ja mahdollistavat yhteistyön ja tekemisissä olemisen niiden ihmisten kanssa, jotka eivät kuulu työn piiriin. Tällaiset verkostot liittyvät usein urheiluun tai liikuntaan, mutta yhtä hyvin myös kulttuuri- tai mihin tahansa muuhun harrastukseen. (Silvennoinen 1999.)

Viestintäverkostot voivat olla myös epävirallisia. Niiden kautta liikkuu eteenpäin suuri määrä erilaista virallista tietoa, joka usein on olennaisempaa kuin virallisten verkostojen tieto. Viestintäverkko kuljettaa myös epävirallista, huhuihinkin perustuvaa tietoa, jonka merkitys voi olla hyvinkin tärkeä esimerkiksi tilanteessa, jossa valmistaudutaan ja sopeudutaan erilaisiin muutoksiin. Tällaisen verkoston tärkeä tehtävä on myös mahdollistaa se, että sen jäsenet saavat helposti ja hyvin selville sen, mistä jotakin tiettyä tietoa löytyy, kuka tai ketkä asioista tietävät ja millä tavalla tarvittava tieto saadaan käyttöön. Epävirallisiin verkostoihin luokitellaan niin ikään asiantuntijaverkostot. Niiden jäsenyys perustuu sellaiseen asiantuntemukseen, jota verkoston muut jäsenet pitävät tärkeänä. Asiantuntijuus voi olla samalta alalta, mutta yhtä hyvin myös eri alojen asiantuntijuus voi tuoda verkoston jäsenyyden. Asiantuntijaverkostot ovatkin hyvin keskeisessä asemassa verkostoitumisessa: ne yhdistävät usein tehokkaasti viestintäverkostot. Ne voivat myös toimia luottamusverkostoina, jolloin tarjoutuu mahdollisuus puhua jollekin tai joillekin toisille ihmisille asioista, jotka eivät ole yleisesti tiedossa. Tehtävissä, joissa yhteiskunnan muutoksiin tulee pystyä reagoimaan hyvin nopeasti ja joissa tarvitaan korkeaa asiantuntemusta, nämä verkostot ovat ensiarvoisen tärkeitä. Kuitenkaan asiantuntijaverkoston jäsenyys ei automaattisesti takaa työyhteisön muiden mahdollisten verkostojen jäsenyyttä. Asiantuntijajäsen ei ehkä olekaan se, jolle kerrotaan arkaluonteisia tai luottamuksellisia asioita. (Silvennoinen 1999.)

Nykyisin työelämä edellyttää erilaisiin verkostoihin kuulumista. Lisäksi mukana toimivat vapaa-ajan verkostot. Tilanne lieneekin kaikkein paras mahdollinen, jos henkilö kuuluu monenlaisiin verkostoihin, sillä se mahdollistaa hyvän perustan kaikelle omalle toiminnalle ja siinä kehittymiselle.

3 VERKOSTOJEN MERKITYS KOULUMAAILMASSA

Nykyisessä koulumaailmassa ammattitaitoinen ihminen ei todennäköisesti ole yhden alueen spesialisti, vaan työtehtävissä vaaditaan laajempaa osaamista ja selkeästi poikkiammatillisuutta. Puhutaan laaja-alaisesta ammattitaidosta tai jopa laaja-alaisista ammasteista. Varsinaisen ammatillisen osaamisen ohella tämän päivän opetusallalla työskentelevältä edellytetään valtavasti erilaista tietotaitoa sekä kykyä oppia oppimaan jatkuvasti lisää ja uutta. Omat haasteensa tarjoaa myös tietoyhteiskunnan tietotulva, jonka omaksuminen voi tuottaa hankaluuksia yksilölle. Tätä varten verkostoituminen ja osaamisen ja oppimisen jakaminen on tärkeää.

3.1 Verkostoyhteistyö

Verkostoitumista tapahtuu eri aloilla, alueilla ja tasoilla. Alakohtaisella verkostoitumisella tarkoitetaan saman ammatti- tai koulutusalan verkostoitumista. Kun mukana verkostossa ovat monenlaiset tahot, kuten esimerkiksi elinkeinoelämä, yleissivistävät oppilaitokset, ammatilliset oppilaitokset, yliopistot, jotka kuuluvat vaikkapa tiettyyn seutukuntaan, puhutaan alueellisesta verkostoitumisesta. Sitä yhteistyötä, jota on eri organisaatioiden välillä ja joka sisältää samankaltaista tehtävää suorittavien tiimien yhteistyötä tai yksittäisten asiantuntijoiden muodostaman verkon nimitetään eri tasojen verkostoitumiseksi. (Helakorpi 2001.)

Jalava et al. (1999) selittävät, että verkostot muodostuvat aina tärkeiden asioiden ympärille. Niissä toiminta tapahtuu useiden toimijoiden keskinäisissä vuorovaikutustilanteissa, eri tasoilla ja erilaisissa kokoonpanoissa niin, että uusia kokonaisuuksia muodostuu koko ajan. Tieto ei kulje verkostoissa hierarkkisesti eikä informaation määrä tai merkitys vähene. Kun yksittäisen toimijan kapasiteetti tai voimavarat eivät riitä, on verkostossa aina usea toimija jakamassa ja käsittelemässä asioita. Verkostoitumisen voidaan ajatella jopa indikoivan sellaista kehitystä, jossa yhteiskunnallisesti tärkeät tehtävät ovat pääosin siirtyneet erilaisten instituutioiden hoidettaviksi.

Koulutuksen verkostoituminen on osa suurempaa kokonaisuutta, verkostotaloutta, ja siihen liittyy myös koulumaailman avautuminen yhteiskuntaan. Eri oppilaitosten verkostoitumisen voidaan ajatella tapahtuvan kolmella tasolla. Sisäinen verkosto viittaa tiimitöihin ja erilaisiin prosesseihin, lähiverkosto taas liittyy yhteistyöhön fyysisesti lähellä olevien toisten oppilaitosten, elinkeinoelämän ja muiden tahojen kanssa. Kun yhteistyö verkostossa perustuu suurimmaksi osaksi modernien sähköisten viestimien käyttöön, puhutaan etäverkostosta. Tällainen verkosto voi olla myös kansainvälinen. Ylipäätään verkostoituminen edellyttää jotain selkeää ajatusta ja ideaa toiminnasta ja siitä, miksi verkoston jäsenet haluavat olla mukana ja miten jäsenet hyötyvät toiminnasta. Se vaatii kärsivällisyyttä ja uutta ajattelua. Varsinkin uutta verkostoa tietoisesti luotaessa ei toiminnan tuloksia välttämättä näy aivan heti. Viestinnän toimiminen sopivien kanavien kautta on ehdoton edellytys toiminnan sujuvuudelle ja hyvien tulosten syntymiselle. (Helakorpi 2001.)

3.2 Uudenlainen asiantuntijuus

Koko yhteiskunta ja työelämä ovat kehittyneet nopeasti muuttuvaksi ja monimutkaiseksikin; koko ajan tulee uutta tietoa ja innovaatioita. On mahdotonta kuvitella, että joku yksilö kykenisi enää hallitsemaan koko ammattialansa, vaan asiantuntijuus perustuu välttämättä enemmän yhteiseen tietoon ja osaamiseen sekä niiden jakamiseen. Työelämän organisaatioissa on jo pidemmän ajan ollut yhteistyötä, tiimejä ja verkostoitumista, mutta koulumaailmassa on tultu vähän jäljempänä. Kuitenkin toimivan kouluuyhteisönkin perustaksi nykyään määritellään johtaminen, suunnittelu, tiimityö ja verkostoituminen. (Helakorpi 2001.)

Yhteistyö ei yleensä ole kuitenkaan pelkkää yhdessä tekemistä vaan myös yhdessä ajattelemista, kehittämistä ja uusien ideoiden keksimistä. Asiantuntijuus siis perustuu tietoihin, taitoihin, osaamiseen ja kokemukseen. Mitä useampi yksilö tuo oman pääomansa mukaan tiimin tai verkoston jäsenenä, sitä jouhevammin ja paremmin verkosto toimii ja sitä paremmat edellytykset sillä on käsitellä erilaisia asioita.

Jaetun asiantuntijuuden pohjalla on välttämättä myös kumppanuutta, joka mahdollistaa toiminnan yhteisen päämäärän hyväksi. Stähle ja Laento (2000) määrittelevät asiaa seuraavasti: Ensinnäkin kumppanuus lisää tietopääomaa. Se tarkoittaa yhteyttä, joka tekee mahdolliseksi yhteisen ja jaetun asiantuntijuuden, johon kuuluu tiedon, osaamisen ja koko tietopääoman jakaminen osapuolien välillä. Voidaan jopa ajatella, että asiantuntijakumppanin kiinnostavuus nojaa tietopääoman määrään. Mitä enemmän tietoa, sitä kiinnostavampi yhteistyökumppani. Toki tärkeä on myös tiedon laatu: Jaettujen tietojen pohjalta pitää ymmärtää mahdollisimman syvällisesti se, miten eri yhteistyökumppanit voivat parhaalla tavalla täydentää toistensa toimintaa ja osaamista. Yhteisen asiantuntijuuden resursseja kartoitettaessa on siis tietynlaisesta avoimuudesta hyötyä. Edelleen kumppanuus sinällään tuottaa lisäarvoa yhteisen asiantuntijuuden syntymiseen, mutta se perustuu myös luottamukseen. Luottamus on selkeästi yhteydessä tietojen vaihtoon ja osaamisen integrointiin. Luottamukseen liittyy aina se, että arvioidaan kumppanuuden tuoton mahdollisuudet ja riskit. Myös Pohjolan (1999) mukaan moniammatillisen osaamisen asiantuntijuuden muotokuva rakentuu eri osapuolten tasavertaiselle asiantuntijuudelle sekä toisten ammattitaidon ja erityisosaamisen myöntämiselle. Siihen sisältyvät erilaiset todellisuustulkinnat, mutta kuitenkin yhteinen tavoite.

3.3 Oppiva laatuorganisaatio, tiimit ja verkostot

Nyky-yhteiskunnassa tieto, informaatio ja asiantuntemus eivät enää kiinnity suoraan ammatteihin ja hierarkioihin vaan verkostoihin, joissa eri ammattiryhmien tasa-arvoinen tieto muodostaa osaamisen perustan. Siksi on tärkeä, että oppilaitos ja sen henkilökunta ovat osa jotakin toimivaa verkostoa. Jotta verkosto saadaan rakennettua, edellytetään kaikilta asianosaisilta laajaan yhteistyöhön perustuvan ajattelun kehittämistä oppilaitoksessa.

Sarala & Sarala (1996) käyttävät käsitettä oppiva laatuorganisaatio siinä yhteydessä kun puhutaan henkilöstön koulutuksesta ja koko työyhteisöä koskevasta erilaisista kehittämishankkeista. Kehittämishankkeet lähtevät aina nykyhetken analyysistä

ja tulevaisuuden tutkiskelusta ja visioinnista. Toiminnan kehittämisessä painotetaan yksilöiden ja ryhmien oppimista ja aiempaa monipuolisemman ammattitaidon kehittämistä. Toiminnan kehittämisen yhteydessä Sarala & Sarala (1996) toteavat, että organisoitu koulutus nähdään yleensä kahdesta eri näkökulmasta. Toisaalta on tarpeen ennakoita oppimistarpeita ja luoda vankat peruspätevyudet. Toisaalta koulutusta on kyettävä organisoimaan hyvin nopeasti ja joustavasti vastaamaan kehittämistyön yhteydessä syntyneisiin oppimistarpeisiin.

Perinteisesti hyviä tapoja aloittaa työn kehittäminen ovat esimerkiksi omista tekemisistään ja tekemisissään oppiminen, kollegojen kokemusten hyödyntäminen sekä ohjattavilta itseltään oppiminen. Jotta kehittämistarpeet hahmotetaan ja pystytään selkiinnyttämään todelliset tarpeet, on aloitettava työyhteisön ja –tehtävien hoitamisen rutiinien kyseenalaistamisesta ja uusien toimintatapojen etsimisestä esimerkiksi vertailemalla niitä jossain muualla käytettäviin toimintatapoihin. Kun puhutaan tiimi- ja verkostopohjaisesta työskentelystä, on yhteisöllisyyden käsite keskeisessä asemassa. Sillä tarkoitetaan mm. hierarkkisuuden korvaamista itseohjautuvilla työryhmillä, tiedonkulun avoimuutta, jokaisen työntekijän vastuuta toiminnan kokonaisuudesta, keskinäistä auttamista ja tukemista tiimien sisällä ja niiden välillä. Kun yhteistyö ja avuliaisuus toimivat yli organisaatorajojen, saavutetaan yleensä myös korkea innovatiivisuus ja aloitteinen oppiminen. Tiimi- ja verkostopohjainen ajattelutavan näkökulmasta koko yhteiskunta on toisiinsa kytkettyjen toimintajärjestelmien dynaaminen verkko. Käytännön työ on keskiössä ja juuri keskustoiminnan kautta edetään läheisessä yhteydessä olevien toimintojen kautta koko verkoston rakentamiseen. (Engeström 1995.)

Tiimityö on siis paljon muuta kuin vain kokouksissa istumista tai yhteistä suunnittelua. Parhaimmillaan se johtaa tiimioppimiseen, jossa tiimi ja koko organisaatio jatkuvasti uudistuu ja kehittää työtapojaan. Tiimit ovat usein itseohjautuvia ja itsejohtoisia, mikä voi olla henkilöstön ohella haaste myös johtamiselle. (Helakorpi 2001.)

3.4 Työpaikkahyvinvointi ja tiimityöskentely

Koko työpaikan tai –yhteisön kehittyminen lähtee aina yksilötasolta. Hyvä esimerkki on se ajatus, että oppilaitos ei koskaan kehity ellei yksittäinen opettaja kehittä tai kouluta itseään. Oppilaitoksen kehittäminen siis mitä suurimmassa määrin koskee laajempaa kollegajoukkoa kuin vain jotakuta yksilöä. Jotta tiimityöskentely olisi toimivaa ja hedelmällistä, pitäisi ilmapiirin olla hyvä ja jäsenten voida suhteellisen hyvin työyhteisössään. Suomessa onkin tehty työyhteisöjen hyvinvointitutkimuksia, joissa on huomattu toimivan johtajuuden saavan aikaan hyviä tuloksia. Se heijastuu kaikkeen, mitä työyhteisössä tehdään. Voidaan jopa sanoa, että johtaminen on kaikkein keskeisin työyhteisön hyvinvointiin vaikuttava tekijä. (Juuti & Vuorela 2002.) Tiimityöskentely ja johtajuus nivoutuvatkin käytännössä vahvasti yhteen: jokaisella tiimillä on yleensä johtovastuussa oleva henkilö, ja tiimien yläpuolella on aina myös johtaja.

Yhden tiimin määritelmän mukaan se on pieni ryhmä ihmisiä, joilla on toisiaan täydentäviä taitoja ja jotka ovat sitoutuneet yhteiseen päämäärään, yhteisiin suoritustavoitteisiin ja yhteiseen toimintamalliin. Ryhmä on myös yhteisvastuussa suorituksestaan. (Sarala & Sarala 1996.) Tiimin toiminnan perusvireen pitäisi lähteä siltä

näkökulmalta, että työyhteisö ei ole koskaan valmis. On tärkeä pitää yllä jatkuvaa liikettä ja asettaa päämääriä toiminnalle. Pienetkin muutokset ovat merkittäviä. (Juuti & Vuorela 2002.) Usein yksilön omalla vastuulla voi olla juuri liikkeen pysähtymisen estäminen. Kehittämisinnotus saattaa herätä helposti, uusia näkemyksiä on helppo löytää ja kehittäminen voi käynnistyä reippaasti, mutta vaikeuksia voi tulla toiminnan jatkuvuuden ylläpitämisessä.

Monissa työssäviihtyvyytutkimuksissa puhutaan juuri työn mielekkyydestä sekä siitä, kuinka se muodostaa yhden hyvinvoinnin lähteistä. Työtä ja työtehtäviä on mahdollista myös rikastaa. Juuti ja Vuorela (2002) toteavat, että ihmiselle tuottaa mielihyvää se, että hänen tehtäviinsä kuuluu suunnittelua ja valvontaa ja että hän voi toteuttaa omia suunnitelmiaan työssään sekä valvoa lopputulosta. Yleinen ilmapiiri tietenkin lisää työnteon mielekkyyttä ja hyvinvointi taas lisää luovuutta. Niin ikään työniloon ja sen mielekkyyteen vaikuttavat seuraavat asiat: työn tulisi olla kiinnostavaa, itsenäistä ja monipuolista ja palautetta tarjoavaa. Työn kehittämiseen kuuluu työn laajentaminen ja rikastaminen, mielekkäiden kokonaisuuksien luominen, asiakassuhteen mahdollistaminen sekä tiimitoiminnan kehittäminen.

3.5 Opinto-ohjauksen verkostot

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen uusissa opetussuunnitelmissa ohjaus nähdään laaja-alaisena toimintana, jossa opinto-ohjaajien lisäksi niin rehtorilla kuin opettajilla on omat vastualueensa. ”Ohjaustoimintaa kuvaavissa suunnitelmissa tulisi näkyä oppilaitoksen sisäisen työnjaon lisäksi moniammatillisen, eri hallinnon alojen välisen ja työelämän sekä huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet ja toimintatavat” (Kasurinen 2005, 57).

Opetussuunnitelman perusteet edellyttävät yhteistä suunnittelutyötä, jonka lähtökohtana pitäisi olla koko oppilaitoksen toiminta. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaan- ja opinto-ohjaus on kaikkien koulu yhteisön työntekijöiden tehtävä. Tämä pätee kaikilla kouluasteilla. Suunnittelun ja toteutuksen päävastuu on opinto-ohjaajalla, joka ei kuitenkaan pysty tekemään työtään yksin ilman verkostoja tai yhteistyökumppaneita. Perusopetuksessa niin opinto-ohjaaja kuin kaikki perusopetuksen opettajatkin antavat ohjausta. Koulun alkuvaiheessa ohjausta antaa enemmän oma opettaja ja päättövaiheessa kaikki opettajat, opinto-ohjaaja ja jopa toisen asteen opinto-ohjaaja. Toiselle asteelle siirryttäessä voi opinto-ohjaajan lisäksi olla mukana hyvin monenlaisia asiantuntijoita, esimerkiksi erityisopettaja, kuraattori, psykologi ja ainakin toisen asteen opinto-ohjaajat ja opettajat. Lisäksi erilaisten työelämään tutustumisjaksojen kautta ohjausverkostot laajenevat aina esimerkiksi yrityksillä ja erilaisten työpaikkojen henkilöstöllä. (Kasurinen 2005).

Ohjauksesta puhutaan moniammatillisena ohjausympäristönä. Tällöin ohjaus nähdään palvelujärjestelmänä, joka käsittää erilaisten ohjauksellisten toimintojen ja interventioiden organisoimista sekä yhteistyötä eri toimijoiden kesken. (Nummenmaa, 2004.) Moniammatillisuudesta voitaneen puhua jo yhden oppilaitoksen sisäisestä verkostosta, puhumattakaan silloin, kun muita tahoja on kytketty mukaan. Kuten jaettu asiantuntijuus yleensäkin edellyttää toimiakseen yhdessä sopimista, neuvottelua, työssä oppimista ja vertaisohjausta, niin myös moniammatillinen yhteistyö eri oppilaitosten kesken. Nummenmaa (2004) painottaa, että yhteistyöosaaminen, vuorovaikutustaidot ja

hyvä työskentelyilmapiiri ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tähän liittyy myös se, että verkosto voi tarjota opinto-ohjaajalle sellaisen foorumin, jossa voi myös keskustella työhön liittyvistä haasteista. Esimerkiksi pienellä paikkakunnalla tai yksityisen alan oppilaitoksessa opinto-ohjaaja voi olla melko yksin, jolloin vertaisryhmän tuki on tärkeää. Ylipäätään oma ammatillinen kehittyminen ja jaksaminen ovat verkostoyhteistyössä tärkeitä.

Toisen asteen oppilaitoksen opinto-ohjaaja sekä ottaa vastaan uusia opiskelijoita perusopetuksesta, mutta myös saattaa valmistuvia opiskelijoita työelämään tai jatko-opintoihin. Toisen asteen opinto-ohjaajan verkostoihin voikin ajatella kuuluvan perusopetuksen opinto-ohjaajat ja opettajat, koulutuksen aikana toisen asteen opinto-ohjaajat ja erityisesti opettajat. Lisäksi mahdolliset työssäoppimisen ohjaajat ja työpaikat. Opiskelun päättövaiheessa mukaan tulevat vielä jatko-opintopaikkojen edustajat ja työnvälityspalvelut. Lisäksi koko ajan rinnalla ovat muun muassa opiskelijahuolto, ammatinvalinnanohjaus ja muut työhallinnon palvelut. (Lehto 2005.)

Siirtymät kouluasteelta toiselle ovat yleensä kohtia, jossa ohjausta tarvitaan tavallista enemmän ja tarkemmin. Nivelvaiheissa ohjauksen yhteistyömuotoja kehitetäänkin kaikkein eniten. Eri oppilaitosten välinen yhteistyö on ehdottoman tärkeää siirtymävaiheen ohjauksessa. Lähettävän ja vastaanottavan oppilaitoksen edustajien on keskeistä yhdessä pohtia, millaista apua valintojen tueksi tarvitaan. On myös tärkeä muistaa, että tavallista enemmän ja selkeämpää ohjausta tarvitsevat ne nuoret, joilla on joitakin etenemistä, elämää tai opiskelua vaikeuttavia ongelmia, kuten lukivaikeus, hahmottamis- tai keskittymisongelmat, mielenterveys- tai sosiaaliset ongelmat. Näiden oppilaiden tai opiskelijoiden osalta tehdään yhteistyötä lähettävän ja vastaanottavan tahon välisen toiminnan lisäksi eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Tuki- ja ohjaustoimenpiteet tiivistyvät näissäkin tapauksissa juuri nivelvaiheissa ja toisen asteen opintojen aloitusvaiheessa. Oma lukunsa on maahanmuuttajat, jotka tarvitsevat vielä erilaista tukea edellä mainitun lisäksi. (Kasurinen 2005.)

Muutenkin ohjausjärjestelmän pitäisi pystyä reagoimaan jatkuvaan yhteiskunnan ja taloussuhdanteiden aiheuttamaan koulutus- ja työvoimatarpeisiin, jolloin yksittäisen opinto-ohjaajankin hallittavan tiedon määrä on valtava, ja jatkuvan muutoksen alla. Ammatit ja koulutussisällöt kehittyvät ja muuttuvat. Ohjausalalla työmenetelmien ja henkilökohtaisen tietotaidon päivittäminen on oleellista. Lisäksi on hallittava lukuisten erityistä ohjaamista tarvitsevien ohjattavien tarpeet. Tätä kaikkea varten ohjaajien täytyy olla osana toimivia verkostoja, joiden kautta heillä on yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä. Oppilaitosten sisäisen yhteistyön toimivuus on myös tärkeä.

Verkkoja tarvitaan siis opinto-ohjaajan ja kaikkien ohjaajien keskinäisen tiedon vaihtoon, vaihtoehtojen esittelyyn, oppijan rinnalla kulkemiseen sekä oman työn kehittämiseen. Näin on mahdollisuus myös oman työn vertaisohjaukseen ja sen avulla oman työn kehittämiseen ja työhyvinvoinnin ylläpitoon. Tehtävien ja osaamisen ja asiantuntijuuden jakautumisen avulla voidaan myös välttää päällekkäisen työn tekeminen ja huomata kaikki kehitystarpeet toiminnassa. Ohjauksen piirissä toimivien henkilöiden verkostoituminen antaa myös turvaverkon niin heille itselleen kuin oppilaille. Esimerkiksi syrjäytymistä ja koulupolulta putoamista on helpompi ehkäistä, kun opinto-ohjaajat tuntevat toisensa ja pystyvät yhdessä ohjaamaan riskissä olevia opiskelijoita. Oppilashuollon verkoston nähdään myös helpottavan opinto-ohjaajan työtä runsaasti ja estävän päällekkäisten töiden tekemistä. Jos ohjaaja ei itse jotakin osaa, hän saa helposti apua, ja päinvastoin myös hän auttaa. (Lehto 2005.)

Yksilön kannalta lienee hyvin tärkeää, että hän saa apua jokaisessa kohdassa yhteiskunnan auttamisjärjestelmää, eikä putoa satunnaisiin aukkoihin siinä. Lasten ja

nuorten suhteen onkin tärkeää, että he saavat jotain kautta apua itselleen riippumatta suoranaisesti siitä, kenen puoleen he kääntyvät. (Kasurinen 2005.)

Kun verkkoyhteistyö onnistuu, säästyy sekä aikaa, että resursseja ja voimavaroja. Opinto-ohjaajat ovat Nummisen (2004) mukaan tottuneet toimimaan verkostoissa. Tällaisen työmuodon sujuminen ja osaaminen on tullut tekemisen ja kokemuksen kautta. Hän tähdentää vähitellen kehittynyttä ja kehittyvää oppilaitosten ja eri kouluasteiden välisen verkostoitumisen tärkeyttä ja sitä, että verkostoituminen pitäisi nähdä vielä enemmän yksilöä kuin organisaatiota tukevana toimintana.

4 KANSAINVÄLISET VERKOSTOT

Erityisesti opiskelijaliikkuvuus on kasvanut valtavasti 1990-luvulta aina tähän päivään sekä yksilöllisinä vaihtoina sekä institutionaalisenä toimintana. Työvoiman rekrytoinnissa kielitaito ja kansainväliset kokemukset alkavat olla jo edellytys niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla.

4.1 Kansainvälisyys lisääntyy

Koululaitokselle kansainvälistyminen ei ole aivan uusi haaste. Erityisen paljon siihen on kiinnitetty huomiota 1990-luvulta alkaen, ja nykypäivän opiskelijalle, aina toiselta asteelta ylöspäin, on todella yleistä lähteä jossain vaiheessa opintoja ulkomaille joksikin aikaa. Kasurinen (1990) muistuttaa, että Euroopassa kansainvälisyydellä ja koulutusyhteistyöllä on ollut todella pitkät perinteet: jo keskiajalta lähtien yliopistot ovat olleet kansainvälisiä. Hänen mielestään myös kansainvälinen yhteistyö on jo kauan vaikuttanut suomalaiseen koulutuspolitiikkaan. Nykyisen Euroopan Unionin alueella pyritään edistämään niin opiskelijoiden kuin työvoiman ja ammattien liikkuvuutta, minkä takana lienee jonkinlainen yhteismarkkinoiden toteuttaminen. Tätä osoittaa erilaisten koulutuspoliittisten ohjelmien esittäminen ja keskustelu tutkintojen ja oppisisältöjen vertailtavuudesta. Viime vuosikymmenellä onkin alettu paljon pohtia työmarkkinoiden avautumista sekä sen mukanaan tuomaa työvoiman liikkuvuutta. Suomalaisen koulutuksen tulee olla sellaista, että sen turvin voi siirtyä eurooppalaisille työmarkkinoille. Luonnollisesti tämä on merkinnyt opiskelija- ja opettajavaihtojen lisäämistä, opetussisältöjen kehittämistä ja oppilaitosten lisääntyvää kansainvälistä yhteistoimintaa. (Kasurinen 1990.) Jo 10 – 15 vuotta sitten suunta on ollut se, että työvoiman, opiskelijoiden ja harjoittelijoiden määrä kasvaa niin Suomeen kuin täältä pois päin.

Kansainvälistyminen on jo vuosia näkynyt myös opinto-ohjaajan työssä jo perusteella. Yhä useammin on oltu tekemisissä oppilaan kanssa, jonka äidinkieli ei ole suomi. Tällöin opinto-ohjaajan muiden opettajien ohella täytyy kyetä auttamaan suomalaiseen koulujärjestelmään ohjaamisessa. Lisäksi on oppilaita, jotka ovat asuneet suuren osan elämästään ulkomailla ja käyneet koulua siellä. Siksi sellainenkin arkinen asia kuin suoritusten hyväksiluku on opinto-ohjaajan arkea. Kansainvälisyys tuo mukanaan myös henkilökohtaistamisen ja yksilöllisten opiskeluohjelmien tekemisen. Lisäksi myös suomalaisten mahdollisuudet opiskella tai työskennellä ulkomailla avartuvat koko ajan, joten opinto-ohjaajan tulee olla tietoinen erilaisista vaihtoehdoista ja ohjata tässäkin asiassa. Ylipäätään ohjauksen tarve lisääntyy. (Merimaa 1990.)

Verkostoitumisen lähtökohdatkin kansainvälistymisen yhteydessä voivat olla melko kirjavina. Vaihtelunhalu tai kiinnostus jonkin uuden kokeilemiseen voivat olla perustana tai vain kiinnostus päästä ulkomaille ja mukaan kansainvälisiin yhteyksiin. Toisaalta spontaanin kokeilun pohjalta lienee mahdollista alkaa syntyä systemaattisempi ja vakaampi toiminta, joka on selkeästi tavoitteellista. Tavoitteet ja perusteet ulkomaanyhteyksille selkeytyvät ja kehittyvät yhteistyön mukana. Myönteistä on se, että verkostot perustuvat toimijoiden itsenäisyyteen ja oma-aloitteisuuteen. (Airas 2000.)

Kansainvälisten verkostojen rooli tiedonvälityskanavana nousee todella tärkeäksi. Myös laajat kontaktimahdollisuudet ja kanavat uusiin kansainvälisiin mahdollisuuksiin tulevat esille sekä se, että verkoston kautta välittyy tietoa, osaamista ja uusia näkökulmia ja uudenlainen toiminta tulee mahdolliseksi. Jos verkostoituminen sinänsä toimii, se myös motivoi kehittämään verkostoa niissä kohdissa, joissa on vielä selvitettävää. (Airas 2000.)

4.2 Esimerkkinä metsäala

Kansainvälinen toiminta on erityisen keskeisessä asemassa korkeakoulutuksessa. Esimerkiksi yliopistoissa se on jo 1990-luvulta lähtien huomioitu rahoitusta jaettaessa. Kansainväliset opinnot ovatkin melkein vakiintunut osa yliopisto-opiskelua nykyään.

Metsäalan oppilaitoksissa on kansainvälistymiselle tehty selkeä strategia. Sen mukaan eri oppilaitosten, jotka antavat metsäalan koulutusta, tulee verkostoitua hyvin, sillä verkostoituminen on ehdoton edellytys tämänkin alan koulutuksen kansainvälistymiselle. Suomessahan perinteisesti kyseinen ala on pieni ja pienten koulutusyksiköiden ala, joten verkostoitumista tarvitaan paitsi eri oppilaitosten välillä kaikilla asteilla, myös oppilaitosten ja työelämän välillä. Tällöin on mahdollisuus liittyä järjestelmään ja organisoida esimerkiksi vieraskielistä opetusta helpommin. Myös opiskelijavaihdot niin Suomesta kuin Suomeen on helpompi järjestää yhteistyössä työelämän kanssa. (Metsäalan koulutuksen tuottamat kansainväliset valmiudet 2004.)

Yksi metsäalan koulutuksen keskeinen tavoite on juuri kansainvälistyminen sekä kansainvälisen koulutusjärjestelmän kehittäminen ja koulutusmarkkinoilla tunnetuksi tuleminen. Jotta koulutuksen kansainvälistäminen edistyisi parhaimmalla mahdollisella tavalla, on tehty lisäselvitys metsäalan koulutuksen kansainvälisyydestä, kilpailukyvyistä, verkostoitumisesta ja työelämäyhteyksien edistämisestä. Lisäksi on selvitetty vieraskielistä opetusta ja oppisisältöjä, jotka tukevat kansainvälistymistä. Metsäalalla kansainvälisyyden pyrkimyksissä on menty niin pitkälle että on kaavailtu kaikkiin ammatillisiin tai erikoistumisopintoihin sisällytettävän pakollinen harjoittelu- tai opintojakso ulkomailla, koska kansainvälisten taitojen lisääminen ja ulkomaan kokemus monipuolistaa ja täydentää opintojen sisältöä. Liikkuvuuden tavoite olisikin juuri yhdistää tutkinto- ja vaihto-opiskelu kokonaisuudeksi. (Metsäalan koulutuksen tuottamat kansainväliset valmiudet 2004.)

Vaihdot eivät koskisi pelkästään opiskelijoita vaan myös opettajien liikkuvuutta tulisi lisätä ja parantaa mahdollisuuksia osallistua opettajavaihto-ohjelmiin ja kansainvälisiin opetuksen kehittämisprojekteihin. Opettajavaihdon nähdään monipuolistavan opetusta, antavan mahdollisuuden tutustua erilaisiin opetusmetodeihin sekä lisätä kansainvälistä ilmapiiriä ja vaikuttavan asenteisiin positiivisesti. Lisäksi vaihtoon lähtevälle tai siellä olevalle opettajalle tarjotaan aina mahdollisuus kielen opiskeluun. Yhtenä osana kansainvälistä toimintaa nähdään myös verkoissa toteutettavat opetus- ja koulutushankkeet. Kansainvälisten kehittämishankkeiden avulla on mahdollista parantaa koulutuksen laatua ja edistää tiedon kulkua koulutuksen ja työelämän välillä. Opetussisältöjen kehittämiseen liittyy mukaan esimerkiksi kulttuurientuntemus, viestintätaidot, suvaitsevaisuus, kansalaisvalmiudet, vieraskieliset

opintokokonaisuudet ja harjoittelut. (Metsäalan koulutuksen tuottamat kansainväliset valmiudet 2004.)

Koulukohtaisia toimenpide-ehdotuksia on esitetty toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, ammattikorkeakouluun sekä yliopistoon. Jo toisen asteen oppilaitoksissa pitäisi järjestää vieraskielistä opetusta, esimerkiksi eri oppilaitosten yhteistyönä. Lisäksi ammatilliseen koulutukseen on ehdotettu sisällytettäväksi työssäoppimisjaksoja ulkomailla. Ammattitaitokilpailuja pidetään hyvänä kansainvälisenä verkostotapahtumina. Kuitenkin metsäalalla kansainvälistymistoimenpiteet ovat eniten keskittyneet ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Ammattikorkeakouluissa pyritäänkin täysin verkostomaisesti suoritettuihin tutkintoihin. On jopa keskusteltu tutkintojen rakenteellisesta muuttamisesta niin, että tutkinto koostuu opetusmoduleista, jotka ovat eri maissa verkostona toimivien oppilaitosten tuottamia. Suomalaisten ja ulkomaisten oppilaitosten yhteistyötä tulisi tiivistää entisestään, jolloin myös opettaja- ja asiantuntijavaihdon määrä kasvaisi. Kotimaassa ulkomaalaisia opiskelijoita pitäisi jatkuvasti integroida suomalaiseen työelämään, ja englanninkielisen opetuksen osuutta tulisi lisätä. (Metsäalan koulutuksen tuottamat kansainväliset valmiudet 2004.)

Myös yliopistoissa lisätään niin opiskelijoiden kuin opettajienkin vaihtoa. Opetusministeriön metsäalan koulutuksen kansainvälisiä valmiuksia 2004 käsittelevän muistion perusteella on lähdetty jopa siitä, että vapaavuosijärjestelmää kehitettäisiin niin, että opetushenkilökunnan niin opetus- kuin tutkimuskaudetkin sekä lisäkoulutus mahdollistuisivat ulkomailla. Lisäksi tulisi parantaa opetushenkilöstön osallistumista koulutusyhteistyöhankkeisiin, johon tueksi järjestäisi kansallista rahoitusta, kielikoulutusta, jotka lisäisivät valmiuksia toimia monikulttuurisessa työympäristössä. Opiskelijoita tulisi myös entisestään kannustaa ulkomaan harjoitteluun ja pyrkiä lisäämään sekä kahdenvälisiä että kansainvälisiä vaihto-ohjelmia. Lisäksi ulkomailla suoritetuista opintojaksoista tulisi korvaavuudet ja ne hyväksyttäisiin osana tutkintoa. Lisää kaivattaisiin verkostoitumista myös maisteri- ja jatkotutkinto-ohjelmien suorittamisessa ulkomaisten yliopistojen kanssa.

4.3 Esimerkkinä ammattikorkeakoulu

Ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittämiseen on alusta asti kuulunut vahvasti mukaan kansainvälisyys. Toiminta onkin ollut edistyksellistä, mutta siitä huolimatta esimerkiksi CIMO:n asiantuntijat ovat sitä mieltä että kaikissa ammattikorkeakouluissa ei ole kunnollista kansainvälisen toiminnan strategiaa. Asiaa on ruvettu selvittämään ja Opetusministeriö on esittänyt, että ammattikorkeakoulujen tulee laatia selkeä strategia kansainväliselle toiminnalle. Opetusministeriön toimenpidesuosituksen perusteella toimintasuunnitelma sisältää ainakin seuraavat asiat: Ensiarvoisen tärkeänä pidetään sitä, että kansainvälisyys ei jää ammattikorkeakoulutuksen perustehtävistä irralliseksi vaan se kytkeytyy niihin kiinteästi. Perustehtäviin kuuluvat koulutus, tutkimus- ja kehitystoiminta. Yhtä tärkeää on myös löytää ne erityisosaamisen vahvuusalueet, joilla ammattikorkeakoulu ylittää kansainväliselle tasolle tai jolla sillä on parhaimmat mahdollisuudet se taso saavuttaa. Kansainvälisessä yhteistyössä ei ole mielekästä yrittää määrällisesti hankkia mahdollisimman useita yhteistyökumppaneita vaan panostaa mieluummin valikoituihin ja laadukkaisiin kumppanuuksiin. Oppilaitosten tulisi siis tehdä valintoja ammattikorkeakoulun osaamisen ja voimavarojen kannalta mielekkäiden

ja sopivimpien yhteistyökumppaneiden löytämiseksi ja näiden yhteistyösuhteiden syventämiseksi. CIMOn osaamista ja asiantuntijuutta tulisi hyödyntää entistä enemmän ammattikorkeakoulujen toiminnan kansainvälistämisessä ja sitä linjaavien strategioiden suunnittelussa. Yksi tällainen on yhteistyössä CIMOn kanssa laaditut suunnitelmat ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytoinnin tehostamiseksi. ”Alueellisen korkeakoulu yhteistyön pohjalta ja kansallisen verkottumisen kautta ammattikorkeakoulun tulee osaamisensa vahvuusalueilla aktiivisesti pyrkiä mukaan kansainvälisiin tutkimus- ja kehityshankkeisiin” (Liljander 2004, 56).

Jokaisen oppilaitoksen tulisi pyrkiä kansainvälisen vetovoimaisuuden ja näkyvyyden lisäämiseen, ja kiinnittää silloin myös huomiota Suomeen tulevien opiskelijoiden tulemisen, olemisen ja opiskelun helpottaminen ja resursointi. On huomattu, että ulkomaalaisten maahantulo, Suomessa oleskelu ja opiskelu ei aina ole ongelmatonta. Muun muassa viisumi- ja opiskelulupien pitkät käsittelyajat sekä korkeakoulujen ja maahantuloviranomaisten erilaiset tulkinnat lupien myöntämisperusteista saattavat aiheuttaa hankaluuksia. Jos opiskelija valmistumisensa jälkeen vielä jää Suomeen, työelämään sijoittuminen on vaikeaa. (Liljander 2004.)

Ulkomailla tulevan opiskelijan kannalta positiivinen asia, mutta joka on julkisuudessakin kiistelty ja arvostelua herättänyt aihe on se, että opiskelu on heille maksutonta aivan kuin suomalaisillekin opiskelijoille. Maksuttomuuden vuoksi korkeakoulut eivät saa lisäresursseja kansainvälisen koulutuksen kehittämiseen, joten sen voidaan jopa ajatella olevan kansainvälistymisen esteenä. Kuitenkin koulutuksellinen tasa-arvo on suomalaisen yhteiskunnan keskeisiä asioita. Siksi Opetusministeriönkin selvityksessä edelleen ollaan sitä mieltä, että opiskelun Suomessa tulee jatkossakin olla maksutonta myös ulkomaalaisille opiskelijoiden tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi. Opiskelun sisällöllisen laadun korostamisen ohella yksi valtti Suomeen ulkomaalaisia pyydystettäessä onkin juuri maksuttomuus. Huomiota pitäisi kiinnittää myös ulkomaalaisten opiskelijoiden ohjaamiseen ja perehdyttämiseen suomalaiseen opiskelukulttuuriin. Tässä yhteydessä opiskelijajärjestöjen asema olisi myös merkittävä, joten niiden toimintaa pitäisi tukea, ja opiskelijakuntienkin asema virallistaa. (Liljander 2004.)

Opiskelijoiden valinnasta on ollut usein myös keskustelua. Tämä koskee tapauksia, joissa ulkomaalainen opiskelija on tulossa suorittamaan koko tutkintonsa suomalaiseen ammattikorkeakouluun. Opiskelijat siis valitaan, kuten suomalaisetkin opiskelijat: valintakokeen, tutkintotodistuksen tai molempien perusteella. Joskus myös mahdollinen työkokemus vaikuttaa. Opetusministeriön ehdotuksen mukaan tässäkin yhteydessä verkostoitumisen lisääminen ja sen myötä yhteisistä menettelytavoista sopiminen olisi tärkeää. Yhteistyöasioita ovat esimerkiksi hakupapereiden käsittely, pääsykokeiden järjestäminen, kielitaidon testaaminen ja todistusten tarkistaminen. Joissain yhteyksissä on ollut puhetta jopa vuoden mittaisesta esivalmennuksesta, jonka jälkeen opiskelija voisi hakeutua suomenkielisiin koulutusohjelmiin. (Liljander 2004.)

Vielä Liljander (2004) muistuttaa, että suomalaisen opiskelijan ulkomailla suoritettava, ainakin tällä hetkellä vapaaehtoinen opiskelujakso, voidaan aina joustavasti sijoittaa osaksi opetussuunnitelmaa, ja sillä on selkeä paikka osana suoritettavaa tutkintoa. Lisäksi pyrkimyksiä tutkintojen eurooppalaiseen yhteismitallisuuteen tulee edelleen viedä eteenpäin ja selvittää myös nimekkeiden ja jatkotutkintojen yhteensopivuutta.

5 KANSAINVÄLINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Esimerkkioppilaitoksena tässä yhteydessä on Haaga Ammattikorkeakoulu, joka on pääosin Helsingissä toimiva oppilaitos, ja sen toimipisteet ovat Haaga Instituutti, Helsingin liiketalousinstituutti, Malmin liiketalousinstituutti ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella oleva Vierumäen liikuntainstituutti. Nuorille opiskelu järjestetään kokopäiväopiskeluna ja aikuisopiskelijoille monimuoto-opiskeluna niin, että opetus tapahtuu joko iltaisin tai muutamana päivänä kuukaudessa.

5.1 Tradenomiksi ammattikorkeakoulussa

Haaga Ammattikorkeakoulussa voi opiskella restonomiksi (AMK), liikunnanohjaajaksi (AMK) ja tradenomiksi niin suomen- kuin englanninkielisessäkin koulutusohjelmassa. Tällä hetkellä koulutusohjelmat Haaga Ammattikorkeakoulussa ovat:

TAULUKKO 1 Haaga Ammattikorkeakoulun koulutusohjelmat lukuvuonna 2005 – 2006

Haaga Instituutti	Helsingin ja Malmin liiketalousinstituutti	Vierumäen liikuntainstituutti
<ul style="list-style-type: none"> • Hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdon koulutusohjelma • Matkailun liikkeenjohdon koulutusohjelma • Degree Programme in Hotel, Restaurant and Tourism Management 	<ul style="list-style-type: none"> • Liiketalouden koulutusohjelma • Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma • Degree Programme in International Business 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma • Degree Programme in Sports and Leisure Management

Tradenomikoulutus on yksi tärkeistä koulutusohjelmista Haaga Ammattikorkeakoulussa ja siitä vastaa kaksi yksikköä (ks. taulukko 1). Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnon laajuus on 210 opintopistettä (140 opintoviikkoa) ja tavoiteopiskeluaika on 3,5 vuotta. Opiskelijaksi haku tapahtuu keväisin, ja hakijan tulee olla suorittanut ylioppilastutkinto tai jokin muu toisen asteen tutkinto. Tradenomin ammattikorkeakoulututkinto jakautuu kahteen koulutusohjelmaan. liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmaan.

Liiketalouden koulutusohjelmassa opiskelija oppii ymmärtämään ja analysoimaan liiketalouden ilmiöitä ja soveltamaan teorian tietoa itsenäisesti ja luovasti sekä kehittämään työtään. Hänelle kehittyy hyvätasoinen menetelmällinen osaaminen sekä toimivat tiedonhankinta ja -jalostamistaidot. Opiskelijasta kasvaa palveluhenkinen kansainvälinen toimija, jolla on valmiudet työskennellä liiketalouden asiantuntija-, johto- ja kehittämistehtävissä sekä yrittäjänä. Lisäksi opiskelijalle muodostuu opintojen myötä selkeä käsitys elinkeinoelämän vaatimista liiketapaosaamisesta ja tarvittavista

ongelmanratkaisutaidoista. Opetuksessa korostetaan erityisesti yrittäjähenkisyyttä ja palveluhenkisyyttä. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelmasta valmistuu tietojenkäsittelyn ammattilaisia elinkeinoelämän tarpeisiin. Tietojenkäsittelyn tradenomit pystyvät suunnittelemaan ja toteuttamaan yritysten tarvitsemia tietojärjestelmiä ja multimediatoteutuksia sekä niiden vaatimia tietokantaratkaisuja ja he voivat työskennellä erilaisissa tietohallinnon asiantuntija-, suunnittelu- ja kehittämistehtävissä. Opiskelija voi keskittyä opintojensa aikana valitsemiinsa erityisosaamisalueisiin oman kiinnostuksensa ja ammatillisen suuntautuneisuuden perusteella. Kansainvälisen kokemuksen hankkiminen opintojen aikana on suositeltavaa.

Kummassakin koulutusohjelmassa on mahdollisuus kansainvälistymiseen ja tilaisuus suorittaa opintoja ulkomailla tai vieraalla kielellä Suomessa. Eri oppilaitoksissa koulutuksensa saaneita tradenomeja on haastateltu ulkomaan opiskelu- tai harjoittelujakson kokemuksista. Ulkomaille lähdetään toki vaihtelun- uteliaisuuden- tai seikkailunhalusta, mutta suuri osa opiskelijoista on vakuuttunut siitä, että ulkomaanjaksosta on hyötyä tulevaisuuden kannalta. Kaikkein useimmin mainittu syy oli kielitaidon parantuminen. Se katsottiin myös suureksi eduksi myöhemmin työpaikkaa haettaessa. Ulkomaanjakson ajateltiin myös monipuolistavan koulutusta, mutta oli myös huomattavaa, että osa opiskelijoista halusi ulkomaille myös aiemmin siellä opiskelleiden kollegojensa myönteisten kommenttien pohjalta. (Keinänen 2000.)

Usein kuitenkin akateemiset tiedot tai taidot eivät ole niitä, jotka eniten kasvavat ulkomaan jakson aikana. Opiskelijoiden omankin arvion mukaan esimerkiksi itsenäisyys ja itsevarmuus, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus ovat kehittyneet paljon enemmän, ja lisäksi kielitaito, jonka karttumista opiskelijat pitävät itsestään selvänä asiana. Urakehityksen kannalta ulkomailla opiskelu koetaan usein myös positiivisena vauhdittajana. Kun on tutkittu ulkomailla opiskelun vaikutusta esimerkiksi työnsaantiin, on huomattu työnantajien olevan kiinnostuneita muualla suoritetusta opintojaksosta ja sen sisällöstä sekä ulkomailla olleen henkilön omista kokemuksista ja arvioista. Työhaastattelujen pohjalta nousevat positiivisesti esille muun muassa itsenäisyys, oma-aloitteisuus ja stressinsietokyky, jonka katsotaan usein olevan parempi ulkomailla pidemmän aikaa olleilla henkilöillä. Kielitaito on tietenkin myös iso valtti. Kaikin puolin työnantajien mielestä ulkomailla opiskelu tai harjoittelu on meriitti hakijalle. Kuitenkaan pelkkä ulkomaan kokemus ei riitä takaamaan, että tulisi valituksi johonkin työpaikkaan, mutta se antaa melko usein valmiuksia, joita ei välttämättä olisi ilman tätä kokemusta. Työnantajat myöntävät, että jos ehdolla työpaikkaan on kaksi täysin samalla tasolla olevaa hakijaa, he valitsevat mieluummin sen, jolla on kansainvälistä kokemusta, koska sen ajatellaan kertovan henkilön uteliaisuudesta, suvaitsevaisuudesta ja sopeutumiskyvystä, mikä antaa aina positiivisen kuvan hakijasta. (Keinänen 2000.)

5.2 Kansainvälinen Haaga

Ammattikorkeakoulun kansainvälinen toiminta kattaa useita osa-alueita. Opiskelijavaihtojen lisäksi kansainvälisyys koskee opetus-, kehitys- ja palvelutoimintaa. Haaga Ammattikorkeakoulu on johtava palvelualojen korkeakoulu Suomessa, mutta se on tunnustetussa asemassa myös ulkomailla ja kansainvälisenä yhteistyökumppanina. Haagan kansainvälinen yhteyskorkeakouluverkosto onkin laaja. Eniten painottuvat yhteydet Euroopan alueella, mutta kaiken kaikkiaan yhteistyösopimuksia on noin 80

korkeakoulun kanssa ympäri maailmaa muun muassa Aasiassa ja Pohjois- ja Etelä-Amerikassa. Haagassa ollaan yleisesti sitä mieltä, että kansainvälinen toiminta tukee opiskelijan ammatillista kehittymistä, joten kansainvälinen näkökulma on sisällytetty osaksi kaikki opintoja. Haaga tarjoaakin lukuisia eri vaihtoehtoja kansainvälisen osaamisen ja kokemuksen hankkimiseen ja sen arjessa on koko ajan mukana kansainväliset tutkinto- ja vaihto-opiskelijat sekä opettajat, jotka väistämättä tuovat mukanaan kansainvälisen ilmapiirin.

Kansainvälisen kokemuksen ja osaamisen hankkimismahdollisuuksiin kuuluvat esimerkiksi se, että opiskelija suorittaa osan opinnoistaan ja harjoittelun ulkomailla, hän erikoistuu kansainväliseen osaamiseen opinnoissaan, opiskelee monipuolisesti kieliä ja kulttuurienvälistä viestintää sekä osallistuu projekteina toteutettaviin intensiivikursseihin kotimaassa ja ulkomailla. Haagan opiskelijalla on mahdollisuus opiskella lukukausi tai koko lukuvuosi ulkomailla jossakin Haagan yhteistyökorkeakoulussa. Nämä opinnot ovat sekä sisällöllisesti että ajallisesti osa Haagassa suoritettavaa tutkintoa, joten erillisiä korvaavuuksia ei tarvitse suorittaa tai käydä päällekkäisiä kursseja.

Vaihtopaikkoja on todella runsaasti. Kohteita Haaga Instituutin opiskelijoille on 36, Malmin- ja Helsingin liiketalousinstituuttien opiskelijoille 41 ja Vierumäen liikuntainstituutin opiskelijoille 5. Kaiken kaikkiaan kohteet ovat 30 eri maassa ympäri maailman, eksoottisimpia esimerkiksi Arabiemiraatit, Uusi-Seelanti tai Peru. Joidenkin yhteistyökorkeakoulujensa kanssa Haaga on tehnyt kaksoistutkintosopimukset. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kaksoistutkinnon suorittava opiskelija tekee opintoja sekä Haagassa että ulkomaaisessa korkeakoulussa ja saa tutkintotodistuksen molemmista oppilaitoksista. Tällä hetkellä restonomin kaksoistutkinnon ulkomaan osuuden voi suorittaa Itävallassa, tradenomien kaksoistutkinnon ulkomaankohteet ovat Saksa, Latvia ja Viro.

Aina on mahdollista suorittaa opintoihin kuuluvat harjoittelut, tai osa niistä, ulkomailla. Ulkomaanharjoittelu antaa arvokasta kansainvälistä työkokemusta ja mahdollisuuden niin ammatillisen osaamisen kuin kielitaidon ja monikulttuuristen viestintätaitojen kartuttamiseen ja kehittämiseen. Pääasiassa Haagan opiskelijat hankkivat harjoittelupaikkansa itsenäisesti, mutta kansainvälisten asioiden toimistot ja harjoittelukoordinaattorit neuvovat työpaikan etsinnässä. Haaga kuuluu myös useisiin kansainvälisiin verkostoihin, joiden kautta sillä on kontakteja, jotka voivat auttaa harjoittelupaikan löytymisessä.

Haaga tarjoaa mahdollisuuden kansainvälistymiseen ja kansainvälisen kokemuksen hankkimiseen myös kotimaassa. Paitsi että kaikkiin opintoihin on sisällytetty kansainvälinen näkökulma, on myös mahdollista osallistua vieraskieliseen opetukseen, kansainvälisiin projekteihin tai kansainvälisille intensiivikursseille ja opintojaksoille, jotka mahdollistavat opiskelun kansainvälisessä ryhmässä. Näitä kursseja järjestetään eri koulutusohjelmissa lukuvuosittain. Opiskelijalla on mahdollisuus ryhtyä itse kansainvälisten asioiden tuutoriksi toisille opiskelijoille. Haagassa opiskelee vuosittain noin 70 ulkomaalaista opiskelijaa, pääasiassa englanninkielisissä koulutusohjelmissa. Tuutorina toimiva opiskelija on vaihto-opiskelijan vertaistuki niin opinnoissa kuin käytännön elämässä. Haagassa vierailee myös joka lukuvuoden aikana monia ulkomaalaisia luennoitsijoita, joiden ansioista opiskeluun tulee kansainvälinen ilmapiiri.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu kansainvälistä liikkuvuutta Haaga Ammattikorkeakoulussa 1990-luvun loppupuolelta aivan viime vuosiin. Taulukossa näkyy selvästi kansainvälistymisen jatkuva kasvu keskimääräisesti, mutta myös se, että

Suomesta lähtevien opiskelijoiden ja opettajien tai asiantuntijoiden määrä on jatkuvasti suurempi kuin tänne saapuvien. Opettaja- ja asiantuntijavaihdot Suomesta lähtevien osalta ovat koko ajan kasvussa, sen sijaan tänne tulleiden määrä näyttää vähenevän. Kaiken kaikkiaan lähtevien ja saapuvien opiskelijoiden määrä vaikuttaa olevan koko ajan hieman noususuuntainen, kun taas harjoittelijavaihtojen määrä on laskenut. Lukuvuosien 2005 ja 2006 vaikutusta kansainvälisen liikkuvuuden yleiskuvaan ei vielä tiedetä.

TAULUKKO 2 Kansainvälinen liikkuvuus Haagassa vuosina 1998 – 2004

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Opiskelijavaihto							
Lähteneet yli 3kk	38	74	73	80	88	96	112
Saapuneet yli 3kk	18	28	49	52	58	75	73
Harjoittelijavaihto							
Lähteneet yli 3kk	44	34	60	54	75	31	29
Saapuneet yli 3kk	4	4	9	12	7	4	4
Opettaja- ja asiantuntijavaihto							
Lähteneet yli 3kk	8	44	46	60	46	70	96
Saapuneet yli 3kk	12	26	33	26	45	49	36

5.3 Kansainvälisten asioiden verkostot

Haaga ammattikorkeakoulussa on kansainvälisten asioiden päälliköllä alueen päävastuu: hän toimii kuusihenkisen kansainvälisten asioiden tiimin toiminnallisena esimiehenä, suunnittelee ja valvoo kv-toiminnan laatua. Hän vastaa myös tavoitteista ja tuloksista, hänellä on budjettivastuu ja vastuu kv-henkilöstön osallistumisesta opetus-suunnitelmatyöhön. Kansainvälisten asioiden päälliköllä on kaksoisrooli eli 30% työstä koostuu koko Haagan kv-asioista ja 70% Malmin liiketalousinstituutin kv-asioiden koordinoinnista. Jälkimmäiseen kuuluu yhteydenpito partnerikouluihin, yhteistyösopimukset, opiskelija- ja opettajavaihdon koordinointi, opiskelijaneuvonta kv-asioissa, henkilökunnan neuvonta kv-asioissa, kv-tiedotus, kv-harjoitteluasiat, projektit ja rahoituksen haku eri vaihto-ohjelmiin.

Opiskelijavaihdon päävastuu on kansainvälisten asioiden toimistolla, toisin sanoen kv-tiimin jäsenillä. Suomesta ulkomaille lähtevien opiskelijoiden asioiden päävastuu on paikkojen hankinnassa, yhteistyösopimusten hoitamisessa, neuvonnassa ja ohjauksessa, vaihtoja koskevan tiedotusmateriaalin tuottamisessa, opiskelijoiden valinnassa ja valmentamisessa vaihtoon. Opiskelijavaihtoasioissa mukana ovat myös koulutusohjelmien johtajat siten, että heidän kanssaan sovitaan yhteistyökorkeakoulusopimuksista, ja he ovat joskus mukana vaihtovalinnoissa. Lisäksi yhteistyössä mukana ovat opettajatuutorit, joiden tehtäväkenttään kuuluu tiedotus opiskelijoille, kansainvälisyyden sisällyttäminen opiskelijoiden HOPSeihin, osallistuminen vaihtoihin lähtevien opiskelijoiden valintoihin, ulkomailta suoritettavien opintojen suunnittelu ja hyväksiluku. Kieltenopettajien osuuteen kuuluu niin ikään tiedotus opiskelijoille, vaihtoon liittyvä kulttuurivalmennus sekä kielitaidon arviointi.

Saapuvien opiskelijoiden osalta kansainvälisten asioiden toimistoilla on päävastuu yhteistyökorkeakouluista tulevien opiskelijoiden hakemusten käsittelyssä, tiedotusmateriaalinen laatimisessa, asuntojärjestelyjen hoitamisessa, orientaatio-ohjelman toteuttamisessa, opintojen ohjauksessa ja kaikenlaisessa muussa ohjauksessa, kv-tuutoritoiminnan järjestämisessä ja palautteen keräämisessä. Yhteistyössä mukana ovat koulutusohjelmien johtajat, opettajat, opettaja- ja opiskelijatuutorit, Käytännössä suurimmassa osassa asioista vaihto-opiskelijat kääntyvät kansainvälisten asioiden toimiston puoleen ellei kyse ole puhtaasti opintoihin liittyvistä asioista.

Maailmalle ulottuvan yhteistyöverkoston keskeisimmät työkumppanit ovat ulkomaiset yhteistyökorkeakoulut, joissa erityisesti niiden kansainvälisten asioiden toimistot ja koulutusohjelmien kansainvälisistä asioista vastaavat henkilöt. Yhteydessä ollaan koko ajan noin 80 eri korkeakouluun ympäri maailmaa. Kotimaassa ehdottoman tärkeä ja luotettava yhteistyökumppani on kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO, jonka kanssa yhteistyö on tiivistä. Sen kautta Haaga Ammattikorkeakoulu hakee useita eri apurahoja opiskelijoille ja saa runsaasti erilaista tietoa ulkomailla opiskelusta. CIMO tarjoaakin runsaasti asiantuntijapalveluja, heiltä käydään säännöllisesti vierailemassa oppilaitoksessa, ja myös opiskelijoille tiedotetaan erilaisista CIMOn tarjoamista palveluista, muun muassa vaihto- ja harjoitteluohjelmista. Opiskelijoita aktivoidaan myös omatoimiseen yhteydenpitoon CIMOn kanssa.

Muita kansainväliseen toimintaan liittyviä järjestöjä ovat esimerkiksi Fulbright Center tai British Council, joista edellä mainittu vastaa opiskelijoiden TOEFEL-testauksesta ja USAn koulujärjestelmän mahdollisten muutosten tiedottamisesta, ja jälkimmäinen auttaa yhteistyötahojen ja -kumppaneiden hakemisessa. Haaga Ammattikorkeakoulu on mukana myös lukuisissa kansainvälisissä verkostoissa, joita ovat esimerkiksi Leading Hotel Schools of the World (tämä yhteistyö takaa opiskelijoille mahdollisuuden päästä harjoittelemaan huippuhotelleihin ympäri maailmaa), HCIMA (opetuksen kehittämiseen ja oppilaitosten yleiseen laadunvalvontaan liittyvä verkosto) ja CIDD (kaksoistutkintojen kehittämistä varten).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Verkostoyhteistyön, verkostoitumisen ja tiimityöskentelyn teoriaan perehtyminen avaa lopullisesti ymmärtämään, mitä nykyaikana tarkoitetaan laaja-alaisilla ammanteilla ja moniammatillisella asiantuntijuudella. Tarkasteltaessa koko yhteiskuntaa, organisaatioita tai oppilaitoksiakin on yhä selvemmin nähtävissä, että enää hyvin harvoin yksilö hoitaa joitain tiettyjä työtehtäviä täysin omassa varassaan. Se, että tietyllä tavalla individualistisista työtehtävistä ja -otteista aina vaan enemmän siirrytään verkostoissa ja tiimeissä työskentelyyn, pakottaa yksilöitä sopeutumaan ja kehittymään yhteistyötaitoissaan. Sosiaaliset taidot ja tiimiosaaminen ovat avainasemassa hyvän verkostoyhteistyön syntymisessä. Luottamus muodostuu juuri siitä, että osataan toimia yhdessä, ja ilman luottamusta ei synny hyvää perustaa yhteistoiminnalle.

Kansainvälisyys on jo käsitteenä sellainen, että siitä ei voi puhua ilman useiden tahojen mukana olemista. Jotta saataisiin koulutettua yksilöitä, joilla on hyvät kansainväliset valmiudet ja kyvyt verkostoitua kansainväliselläkin tasolla, tarvitaan kansainvälistä verkostoitumista niissä oppilaitoksissa, jotka näitä yksilöitä kouluttavat. Oppilaitosten verkostot, niin kotimaiset kuin kansainvälisetkin, voivat olla sekä virallisia että epävirallisia. Virallisia tai puolivirallisia ovat ne verkostot, jotka liittyvät erilaisten koulutuspalvelujen tarjoamiseen, kun taas epäviralliset verkostot oppilaitosmaailmassa perustuvat asiantuntemuksen vaihtoon tai siihen, että jäsenet saavat helposti ja hyvin selville sen, mistä jotakin heidän tarvitsemaansa tietoa löytyy. Toimivat viestintäverkot ovat myös ehdottoman tärkeitä, koska niiden kautta liikkuva tieto kulkee nopeasti ja voi olla oleellisempaa kuin virallisten tahojen kautta kulkeva tieto.

Kansainvälisyys ja henkilövaihdot ovat lisääntyneet valtavasti viime vuosina. Voidaan ajatella, että määrällisesti ne eivät kasva loputtomiin, joten kansainvälistä toimintaa kehitetään kenties tulevaisuudessa laadullisesti enemmän. Joka tapauksessa kansainvälisen yhteistyön kehittäminen edellyttää toimivaa verkostoyhteistyötä. Tässä työssä esimerkkinä olevan Haaga Ammattikorkeakoulun kansainvälinen verkostoituneisuus on hyvä esimerkki siitä, kuinka monella tasolla ja usealle taholle verkostoituminen ulottuu. Oppilaitoksen sisällä on verkostoiduttu kansainvälisten asioiden ympärillä, kotimaassa on instansseja, jotka liittyvät kansainvälisyyteen puhumattakaan lukuisista ulkomaan kohteista, joita ilman henkilövaihdot eivät toimisi. Kansainvälisten asioiden henkilöstön toimenkuva pitää sisällään mitä suurimmassa määrin tyyppillistä verkosto- ja tiimityöskentelyä. Ei ole kovinkaan monta työtehtävää, joita kukaan heistä tekisi täysin yksin olematta yhteistyössä jonkun tai joidenkin muiden kanssa.

Ohjaus on koko oppilaitoksen kattava asia, vaikka henkilövaihtojen yhteydessä päävastuu sekä lähtevistä että saapuvista opiskelijoista, opettajista tai asiantuntijoista on kansainvälisten asioiden henkilöstöllä. Opiskelijoiden asioita hoidettaessa on myös opinto-ohjaaja tärkeässä asemassa. Mitä nuorempia ja vähemmän omatoimisia opiskelijat ovat, sitä enemmän he tarvitsevat ohjausta ulkomaille lähtiessään tai vieraaseen maahan saapuessaan. Ohjauskeskusteluissa onkin mahdollisuus selvittää huolella, mitä opiskelija haluaa, ja onko esimerkiksi ulkomaille lähtijällä todellista, asianmukaista ja ajantasaista tietoa kohteestaan. Opinto-ohjaajan kanssa on myös hyvä keskustella ja kartoittaa opintojen ja harjoittelujen sisällöt ja tavoitteet, jotta ulkomaanjaksosta on mahdollisimman paljon hyötyä muutenkin kuin itsenäistymisen ja uusien kokemusten hankkimisen kannalta. Lisäksi kannattaa pohtia koulutuksellisia ja

ammattillisia kiinnostuksen kohteita sekä niiden yhteyttä ulkomailla suoritettavaan opinto- tai harjoittelujaksoon. Palautteen saaminen opiskelijalta itseltään ulkomaan jakson jälkeen on myös tarpeellista.

Verkostoituminen oman oppilaitoksen sisällä, kotimaassa ja kansainvälisesti on ehdottoman tärkeää hankittaessa tietoa ja tutustuttaessa erilaisiin ulkomaankohteisiin, joiden kanssa oppilaitoksella on henkilövaihtoa. Niin opinto-ohjaajan kuin muidenkin kansainvälisten vaihtojen parissa työskentelevien henkilöiden pitäisi olla selvillä vastaanottavien oppilaitosten tai harjoittelukohteiden ohjausjärjestelmistä sekä olla suoraan yhteydessä ohjausta antaviin henkilöihin. Lisäksi olisi hyödyllistä, että oppilaitosten henkilöstö kävisi vierailemassa vaihto-oppilaitoksissa ja harjoittelu-paikoissa, minkä jälkeen tiedotettaisiin kokemuksista muulle henkilökunnalle, jotta sisäinen viestintäverkko toimisi hyvin.

LÄHTEET

- Airas, M. 2000. Korkeakoulutuksen verkostoituminen Euroopassa. Teoksessa A. Ollikainen (toim.) Samaan aikaan toisaalla... Pysäytyskuvia kansainvälisestä koulutusyhteistyöstä. EURO reports 3/00. Helsinki: Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO, 7 – 18.
- Engeström, Y. 1995. Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia, haasteita. Helsinki: Painatuskeskus.
- Helakorpi, S. 2001. Innovatiivinen tiimi- ja verkostokoulu. Tampere: Tammi.
- Jalava, U., Palonen, T., Kesinen, S. & Kontkanen, L. 1999. Osaaminen yrityksessä. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisu A:74.
- Juuti, P. & Vuorela, A. 2002. Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kasurinen, A-L. 1990. Kansainvälistyminen, integraatio ja ammatillinen koulutus. Teoksessa Kansainvälistymisen haasteet oppilaanohjaukselle. Helsinki. Kansalaiskasvatuksen Keskuksen julkaisu 87, 16 – 21.
- Kasurinen, H. 2005. Verkostoyhteistyön merkitys nuorten ohjauksessa oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen valossa. AVO. Ammatillisen ohjauksen vuosikirja, 57 – 65.
- Keinänen, K. Kansainvälisen kokemuksen vaikutus tradenomin työmarkkinanäkymiin. Teoksessa A. Ollikainen (toim.) Samaan aikaan toisaalla... Pysäytyskuvia kansainvälisestä koulutusyhteistyöstä. EURO reports 3/00. Helsinki: Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO, 61 – 69.
- Lehto, S. 2005. Projektit ja moniammatilliset verkostot opinto-ohjauksen kehittämisessä – kokemuksia Oulun seudulta. AVO. Ammatillisen ohjauksen vuosikirja, 42 – 47.
- Liljander, J.-P. 2004. Ammattikorkeakoulutuksen asema eurooppalaisella korkeakoulutusalueella. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:10.
- Merimaa, E. 1990. Maailma muuttuu, muuttuuko ohjaus. Teoksessa Kansainvälistymisen haasteet oppilaanohjaukselle. Helsinki. Kansalaiskasvatuksen Keskuksen julkaisu 87, 81 - 83.
- Metsäalan koulutuksen tuottamat kansainväliset valmiudet. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:14. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.
- Nummenmaa, A. 2004. Moniammatillisen ohjauskulttuurin kehittäminen. Teoksessa H. Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Helsinki: Opetushallitus, 113 – 122.
- Numminen, U. 2004. Seutukunnallinen yhteistyö opinto-ohjauksessa. Teoksessa H. Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Helsinki: Opetushallitus, 98 – 112.
- Pohjola, A. 1999. Moniammatillinen asiantuntijuus. Teoksessa P. Virtanen (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Tampere: Kirjayhtymä, 110 – 128.
- Sarala, A. & Sarala U. 1996. Oppiva organisaatio. Oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Silvennoinen, M. 1999. Elämää verkostoissa – toimivat ihmissuhteet. Helsinki: Edita.
- Stähle, P. & Laento, K. 2000. Strateginen kumppanuus. Porvoo: WSOY.

Haastattelu:

Sirpa Leipälä, Kansainvälisten asioiden päällikkö, Haaga Ammattikorkeakoulu,
Helsinki 12.2.2006.